

# JUDr. Patrik Števík: SLOBODA, ĽUDSKÁ DÔSTOJNOSŤ A SVOJVÔĽA

- CZ24 News | 14. června 2022

SVET: Vymedzovanie sa voči slobode sprevádza človeka od počiatočných fáz jeho príchodu na scénu dejín a bude ho sprevádzať aj do budúcnosti. Nachádzanie rovnováhy medzi zmyslom pre celok a individualitou človeka sa stalo neoddeliteľnou súčasťou života ľudskej spoločnosti. **Humanizáciou človeka v časoch antického Grécka nastal ontologický zlom v dejinách ľudstva. Bol ním progres vo vnímaní slobody, keď v starovekom Grécku orientálna sloboda jedného ustúpila slobode mnohých. Následkom rozvíjajúcej sa slobody bol vznik inštitútov demokracie a právneho štátu, ktoré sa po aténskom experimente hlbšie zakorenili v starorímskom svete a stali sa základom a na mnoho storočí vzorom humanizácie a riešení vo vzťahu človeka k slobode.**

Pokus o slobodu všetkých v podobe Francúzskej revolúcie bol dôležitým medzníkom nielen pre európsky kultúrny a civilizačný okruh. Stal sa platónskou ideou a ideálom, ku ktorému vzhliadame a snažíme sa mu priblížiť s väčším alebo menším úspechom.

Aj človek 21. storočia stále hľadá uskutočniteľný pomer medzi slobodou a totalitou, medzi rešpektovaním slobodnej voľby a zásahov do nej. V dobe masívnej migrácie, koronakrízy, či vojnových konfliktov zisťujeme, že rešpektovanie ľudských práv a slobôd je menej schopným príťažbou. Práve krízové situácie sú skúškou slobody, demokracie, právneho štátu, či nezávislosti súdnej moci.

**Vládnúť demokraticky je vrcholom politických schopností ľudského ducha. Jeho nevyhnutnosťou je rešpektovať slobody a potreby iných na úkor vlastného ega.**

Európsky kultúrny a civilizačný okruh kladol vždy väčší dôraz na hodnotu slobody ako iné civilizácie. Preto je pochopiteľné, že inštitúty demokracie a ľudských práv majú svoje korene práve v Európe.

Nie je teda prekvapením, že vymedzením človeka voči slobode a vzťahom medzi nimi sa od čias antiky zaoberali takmer výlučne európski myslitelia. Až od novoveku sa téma slobody stala planetárnou.

Pojem slobody sa stal súčasťou filozofických koncepcií, náboženských téz, umeleckých diel alebo politických postupov.

Zvykli sme si, že na tému slobody sa v Európe vyjadruje skutočne každý, bez ohľadu na pohlavie, vek, či pracovné zaradenie. A každý jedinec ju deformuje alebo degraduje podľa kvality svojho myslenia, túžob, potrieb, emócií, či pudov.

Niektorí nazývajú slobodou možnosť cestovať krížom-krážom po celom svete, niekomu k pocitu slobody stačí možnosť navštíviť vedľajšie mesto. Niektorí vidia hodnotu slobody vo výbere značkového alkoholu, iní je slobodný s pohárom vody v ruke. Sú ľudia, ktorí oceňujú možnosť slobodne si vybrať školu alebo zamestnanie.

Náročnejší jednotlivец preferuje slobodný prístup k informáciám a právo na slobodu prejavu. No a nájdeme aj takých, ktorí vidia dôležitosť slobody v uchovaní vlastnej dôstojnosti.

Vnímanie slobody nevyhnutne závisí od kvality intelektuálnej úrovne človeka. Nároky na kvalitu

slobody a jej uplatňovanie v praxi sú teda rôzne. Niekomu stačí, ak dostane možnosť slobodne cestovať, či obklopovať sa luxusnými predmetmi. A je za to ochotný strpieť alebo si nevšimnúť obmedzenia na ľudskej dôstojnosti. Rovnako ako človek, ktorého túžba po funkcii je taká veľká, že je ochotný hrbiť sa alebo akceptovať zlo.

**Často si slobodu zamieňame so závislosťami a uspokojovanie často nízkoúrovňových závislostí nazývame prejavom slobody.**

**Nie je prejavom slobody práve zbavovanie sa závislostí?**

Aj ja rád cestujem a spoznávam. Teším sa na posedenie s priateľmi v podniku. No nemám problém tieto aktivity oželiť, ak je vstupenka príliš drahá. Ak mi niekto kladie podmienky zasahujúce do mojej ľudskej dôstojnosti a ponúka mi za to uspokojenie nižších potrieb, bez problémov sa vzdám tejto nevyváženej výmeny.

**Ľudská dôstojnosť je to najcennejšie čo človek má. Ľudská dôstojnosť robí z ľudskej bytosti človeka. Táto hodnota je cennejšia ako zdravie, sloboda alebo ktorékoľvek z iných práv.**

Byť zdravý bez ľudskej dôstojnosti znamená byť zdravým vazalom. Vazalom, ktorý možno môže cestovať, zabávať sa a obklopovať sa luxusom. Ale vždy bude iba dobre živeným a možno dobre vyzerajúcim vazalom žijúcim v zajatí svojich myšlienok.

Ľudská dôstojnosť je základný a najvyšší ústavný princíp v demokratických krajinách. Svojou podstatou nemôže byť podriadený žiadnym iným právam, lebo tvorí ich základný predpoklad a stáva sa ich jadrom. Takto je definovaná nielen prirodzeným právom, ale aj medzinárodnými dokumentami. Iba kde vládne úcta k ľudskej dôstojnosti, tam existuje sloboda, vystihol podstatu vzťahu ľudskej dôstojnosti a slobody známy český intelektuál – prekladateľ Otto František Babler.

Sloboda je iba nástrojom, ktorý nám umožňuje uchovať si dôstojnosť a prežiť spokojný a šťastný život – ako človek.

Súčasťou slobody je možnosť voľby, vďaka ktorej môžeme zostať slobodní, ale aj nesprávnym rozhodnutím slobodu stratiť. A ďalšie naše rozhodnutia už budú v pozícii neslobodného človeka až do momentu, kým sa rozhodneme slobodu znovunadobudnúť.

Pochopiteľne, nie každé nesprávne rozhodnutie nás čiastočne alebo úplne zbavuje slobody. Slobodnými sa stávame uvedomením si zlyhania a túžbou po náprave. Priznanie si chyby človeka oslobodzuje a robí ho lepším.

Človek je súčasťou spoločnosti, ktorá prirodzene vytvára pre každého jednotlivca obmedzenia. Úroveň týchto obmedzení nastavujú spoločenské pravidlá, ktoré sú produktom vyspelosti spoločnosti. Kultúrne a sociálne vyspelá spoločnosť vytvára jednotlivcovi, svojimi pravidlami vo forme zákonov, možnosť konať kedykoľvek to, čo je rozumné a zodpovedné. Spoločenstvá vyznačujúce sa nižším stupňom kultúrnosti obmedzujú slobodu jednotlivca v širšom rozsahu. Platí, že čím nižšia je kultúrna úroveň spoločnosti, tým sú obmedzenia na slobode väčšie a zásadnejšie. Keďže sa hodnota slobody stala dobre znejúcim statusom, mnohí totalitní vodcovia sa snažia budiť dojem slobody. Dobré sa to počúva a aj ich úsmev chutí viac.

Je historickým zistením, že davové zmýšľanie sa vyznačuje nižším stupňom náročnosti a nebezpečnosti, pokiaľ je dostatok matérie a zábavy na jeho uspokojenie. Preto totalitné režimy siahajú na slobody uspokojujúce dav iba v stave nutnosti. Skôr sa zameriavajú na obmedzovanie slobôd a práv ľudí, ktorí si cenia dôležitejšie prejavy slobody, ako napríklad právo na slobodný prístup k informáciám alebo právo na slobodu prejavu. Nebezpečenstvo rozšírenia myšlienok medzi

masy a následné problémy si dobre uvedomujú.

Je pochopiteľné a prirodzené, že obmedzenia patria k životu človeka a tvoria súčasť slobody. Preto neuvedomelý jedinec túžiaci po absolútnej slobode sa stáva absolútne závislým na predstave, ktorá je nedôstojná schopnosti človeka myslieť. Aj nutnosť konať, vo forme povinností, ktoré nám stanovuje spoločnosť, rodina alebo ktorými sa zaväzujeme sami, patrí k slobode. Je na uvedomelosti každého človeka, či sa povinnosť alebo obmedzenie stane súčasťou našej slobody uvedomelo alebo nasilu.

**Už antickí Gréci pochopili, že ak konanie človeka nie je rozumné a zodpovedné, nikdy nemôže byť ani slobodné.** V tomto prípade ide o svojvôľu, ktorú človek uplatňuje pomocou možnosti voľby. Robí tak často neohľaduplým, či bezcitným spôsobom a nazýva to slobodou. Uspokojovaním plytkých potrieb ničí hodnoty ako priateľstvo, rodinu, štát či priamo ľudskú dôstojnosť a nazýva to slobodou. **Tak ako často si zamieňame slobodu so svojvôľou, tak často si želáme byť slobodní bez zodpovednosti za svoje rozhodnutia.** Za svoje zlyhania robíme zodpovedných iných a snažíme sa oklamať samých seba. Slobodu by chcel mať každý, no nie všetci na ňu dorástli. Pre nerozumných, nezodpovedných jedincov, neschopných uniesť váhu svojej voľby, je bezpochyby lepšie naučiť sa poslúchať múdrejších a schopnejších. Prestanú tak škodiť sebe a obťažovať spoločnosť, v ktorej žijú.

**Najvyšším prejavom slobody je vnútorná sloboda prameniaca z poznania ľudskej dôstojnosti a seba samého smerujúca k starostlivosti o vlastnú dušu. Takúto slobodu nám nikto nemôže vziať, ani ju nemôžeme stratiť, lebo nepodlieha vonkajším okolnostiam, strachu, pudom, či rôznym závislostiam, ktorými sme tlačení do vnútorných napätí. Sme slobodní preto, lebo robíme rozhodnutia a znášame za ne zodpovednosť v podobe dobrého pocitu zo seba samých. Často za to znášame nepochopenie verejnosti, niekedy dokonca odsúdenie. Tieto následky sa však snažíme znášať dôstojne, lebo vieme, že pochvala či kritika od človeka je často vrtkavá, chybná a nedokonalá ako človek sám.**

AUTOR: JUDr. Patrik Števík

[ZDROJ](#)